

УДК: 347.61/64(=163.41)(497.113)"1779/1800"
DOI: https://doi.org/10.18485/srpske_studije.2023.14.2

Рад примљен: 6. септембра 2023.

Рад прихваћен: 13. септембра 2023.

МА Лидија Ђурашевић
историчар, Зрењанин
lidijadjurasevic@gmail.com

БРАЧНОСТ СТАНОВНИШТВА НЕУЗИНСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ПАРОХИЈЕ ОД 1779. ДО 1800. ГОДИНЕ

Апстракт: На основу матичне књиге венчаних Неузинске православне парохије у раду је анализирана брачност њеног житељства, у времену од увођења штампаних протокола у парохијама Српске православне цркве у Хабзбуршкој монархији од 1779. године па до краја XVIII века, праћењем следећих обележја: укупног броја склопљених бракова, броја венчања по годинама и ритма склапања бракова по месецима, броја првих и осталих бракова. Дат је приказ и антропони-мије венчаних и утврђена је географска покретљивост младенаца. Указано је на вредност књига венчаних и за друга истраживања.

Кључне речи: брачност, Неузина, XVIII век, парохијални протоколи, демографија, Хабзбуршка монархија

За истраживање демографских прилика у српским насељима у периоду XVIII века, када је реч о Хабзбуршкој монархији, драгоцен историјски извор представљају парохијални протоколи – матрикуле или матичне књиге крштених, венчаних и умрлих и пописи парохијана (домовни протоколи), вођени у канцеларијама православних парохија на подручју Карловачке митрополије. Иако чине вредну грађу, парохијалне књиге до сада готово и нису коришћене у историографији за истраживање проблема демографског развоја српског народа. На овај пропуст скренуо је пажњу Војин С. Дабић указавши на неопходност научног истраживања демографских прилика у српским областима у времену од краја XV до краја XVIII века, са акцен-том на потребу истраживања проблема демографског развоја који се тичу српског становништва у Хабзбуршкој монархији у XVIII веку, а која би била

утемељена на парохијалним протоколима. Он је предочио могуће правце даљих истраживања, која је и покренуо.¹

Редовно и правилно вођење парохијалних књига у православним парохијама на територији Карловачке митрополије иницирале су Хабзбуршке државне власти. Такође, област матичне евиденције настојали су да уреде и српски архијереји Мојсије Петровић и Вићентије Јовановић, већ двадесетих и тридесетих година XVIII века, али су у тим настојањима постигли ограничене резултате.² Правила која су се тицала вођења парохијалних протокола формирана су током читавог XVIII столећа. Државне власти су нарочито од почетка друге половине XVIII века посветиле већу пажњу овом проблему, доношењем обавезујућих прописа о вођењу књига крштених, венчаних и умрлих и регистара парохијана, а са циљем да преко парохијалних протокола дођу до поузданих података о становништву који су јој били потребни за вођење одговарајуће популационе, економске и фискалне политике, планирање војних реформи као и за друге послове. На овај начин централна државна власт решавала је проблем који се тицао спровођења пописа становништва на читавој државној територији у чему је наилазила на стални отпор покрајинских власти. Када је реч о вођењу парохијалних књига у православним парохијама у Хабзбуршкој монархији, преломнице су биле 1767. и 1779. година. Поред обавезног вођења парохијалних протокола, почев од 1767. године, током овог периода књиге су стандардизоване, а увођењем протокола са штампаним формуларима 1779. године, створене су претпоставке да парохијалне књиге и изводи из њих буду проглашени за јавне исправе.³

Правила о обавезном вођењу парохијалних књига у православним парохијама тичу се матичних књига које је требало водити, начину њиховог вођења и надзору виших црквених власти. Када је реч о савесном и тачном бележењу података у матрикулама крштених, венчаних и умрлих садржана су и у једном од законских аката – Деклараторном рескрипту из 1779, којим

1 В. С. Дабић, *Морталитет и старосна структура српског становништва у Хабзбуршкој монархији у XVIII веку: пример православних парохија Вуковар, Итебеј и Дероње*, Српске студије 5 (2014), 13–33.

2 Вођење матичних књига требало је да омогући контролу над радом православних пароха када је реч о благовременом и правилном обављању верских обреда. Протоколи који су тада уведени начињени су по угледу на матичне књиге које су вођене у парохијама Римокатоличке цркве, И. Точанац, *Прописи митрополита Мојсија Петровића за свештенике и парохијане*, Историјски часопис XLVIII (2001), 156; В. С. Дабић, *нав. дело*, 14.

3 О томе опширније у: В. С. Дабић, *Морталитет и старосна структура српског становништва*, 14–17. О утицају који је централна државна власт имала на устројство модерне матичне службе у Француској, на темељу парохијалних протокола видети: Р. Chanu, *Civilizacija klasične Evrope*, Beograd, 1977, 166.

је формално заокружена реформа Српске цркве у Хабзбуршкој монархији и нормиран укупан народно-црквени живот српског становништва.⁴

У историјском архиву у Зрењанину, у оквиру Збирног фонда црквених матичних књига,⁵ чувају се парохијални протоколи из XVIII века који су вођени у православним парохијама на подручју данашњег Средњебанатског управног округа, и део су најстарије грађе овога фонда. Сачуване матрикуле разликују се по типу обрасца на којем су вођене, ширини хронолошког оквира којим је обухваћена грађа за сваку парохију појединачно, различитог су степена очуваности и као извор за демографска истраживања имају различиту вредност. Имајући у виду број сачуваних матичних књига и различите типове парохијалних протокола који садржи, ова грађа може врло добро да илуструје сваку од етапа у развоју матичне евиденције у парохијама Карловачке митрополије, све до унификације протокола крајем XVIII века. Матична књига венчаних православне парохије у Неузини, која је део овога фонда, искоришћена је за анализу неких од проблема који се тичу брачности, као једне од детерминанти демографског развоја, у времену од увођења штампаних протокола у парохијама Српске цркве у Хабзбуршкој монархији од 1779. до краја XVIII века.

Православна парохија у Неузини у саставу Хабзбуршке монархије

Пожаревачким мировним уговором, након завршеног рата између Хабзбуршке монархије и Османског царства (1716–1718), подручје између река Мориша, Тисе, Дунава и Трансилванијских планина прикључено је хабзбуршкој државној територији. На овом простору формирана је покрајина Темишварски Банат која је била под управом установа централне власти у Бечу – Дворске коморе и Дворског ратног савета. Темишварски Банат је у административном погледу био подељен на једанаест управно-територијалних јединица (дистриката).⁶ Насеље Неузина, смештено на левој обали реке Тамиша ка њеном доњем току, било је најпре у саставу дистрикта са

4 Ј. Радонић, М. Костић, *Српске привилегије од 1690. до 1792*, Београд, 1954, 138, 146; И. Б. Точанац Радовић, *Реформа Српске православне цркве у Хабзбуршкој монархији за време владавине Марије Терезије и Јосифа II (1740–1790)*, необјављена докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Београд, 2014, 121–127.

5 Историјски архив Зрењанин (=ИАЗ), Фонд 519, Збирни фонд црквених матичних књига (=ЗФЦМК).

6 В. С. Дабић, *The Habsburg – Ottoman War of 1716–1718 and Demographic Changes in War – Afflicted Territories, The Peace of Passarowitz, 1718*, ed. N. Samardžić, Purdue University Press, 2011, 191–192.

центром у Панчеву, а 1742. године је прикључено Бечкеречком дистрикту.⁷ Насељено српским становништвом, у црквеном погледу, место је било у саставу православне Темишварске епископије.⁸ У Неузини је 1717. пописано 25 кућа,⁹ а 1727. евидентирано их је 38.¹⁰ У време аустро-турског рата 1737–1739. и епидемије куге која га је пратила, Неузина је била у групи места Панчевачког дистрикта у којима је од кужне болести страдало између четвртине и трећине предратног одраслог мушког становништва. Од укупно тридесет и шест одраслих мушкараца (контрибуената) колико их је било у Неузини пре рата и епидемије, од куге је умрло њих 12. У насељу је од последица куге упокојено и двадесет других становника, а шест домаћинстава је запустело.¹¹ Три деценије касније, 1773. године, пописано је у Неузини 181 кућа.¹²

Подручје Темишварског Баната је на почетку хабзбуршке управе било веома слабо насељено. Према неким проценама, на овом простору непосредно након његовог заузимања од стране хабзбуршке војске на једном квадратном километру живела су у просеку четири становника. Када је реч о демографским приликама у појединим крајевима ове покрајине,

7 С. Пецињачки, *Панчевачки дистрикт 1717–1773*, Нови Сад, 1985, 173.

8 О организацији српске православне цркве у Хабзбуршкој монархији у првој половини XVIII века видети: И Точанац, *Београдска и Карловачка митрополија. Процес уједињења (1722–1731)*, Историјски часопис LV (2004), 210–217.

9 Д. Ј. Поповић, *Срби у Банату до краја осамнаестог века: Историја насеља и становништва*, Београд, 1955, 131.

10 Д. Руварац, *Опис Темишварске епархије 1727. године*, Сремски Карловци, 1923, 10. Када је хабзбуршка војска, у рату који је водила са Османским царством (1683–1699), освојила Потамишје и Подунавље у панчевачкој области, крајем 1688, извршен је попис тамошњих насеља. Том приликом у месту Неузини је евидентирано 30 кућа. Неузина је била забележена и 1660, као једно од места у којима је боравио српски патријарх Максим, током сакупљања прилога за потребе измиривања пореских обавеза Српске цркве према Османској држави. Према подацима из турских фискалних пописа из друге половине XVI века (1567, 1579). Неузина није била насељена. У вези са њеним доцнијим насељавањем, сачувана је у колективном памћењу њених житеља и прича о постанку места и његовог имена. С. Пецињачки, *Покришко – поморишка и бачко – банатска насеља уочи велике сеобе Срба (1688/89)*, Историјски гласник 1–2 (1977), 149; С. Матић, *Катастроф нећи из 1660–1666*, Гласник Историјског друштва у Новом Саду IV (1931), 451; Gy. Káldy – Nagy, *A csanádi szandzsák 1567. és 1579. évi összeírása*, Szeged, 2000, 211; Д. Ј. Поповић, *Срби у Банату*, 131.

11 Ј. Илић Мандић, *Последице рата и куге у Панчевачком дистрикту (1737–1739)*, Зборник Матице српске за историју 92 (2015), 14–15; С. Пецињачки, *Панчевачки дистрикт*, 174.

12 Д. Руварац, *Српска Митрополија карловачка око половине XVIII века*, Сремски Карловци, 1902, 147.

постојале су знатне разлике које су се тицале броја запустелих насеља у раздобљу током којег је османску власт заменила хабзбуршка. Вероватно је да су се најбурније демографске промене десиле у низијским областима Темишварског Баната и у оним дистриктима који су у овим крајевима формирано – на првом месту Бечкеречком и Панчевачком дистрикту, на чијој територији је било највише запустелих насеља.¹³ Проблем слабе насељености ове покрајине настојале су да реше централне државне власти планским насељавањем становништва из других крајева Хабзбуршке монархије.¹⁴ На побољшање демографских прилика, када је реч о територији Бечкеречког дистрикта, од средине XVIII века, значајно је утицало досељавање српског становништва из демилитаризованих области на десној обали река Тисе и Мориша (Потиска и Поморишка војна крајина) у до тада пуста или слабо насељена места овога подручја.¹⁵

Године 1779, као последица увођења нове административно-територијалне организације, Темишварски Банат је, као засебно управно подручје, престао да постоји, а његова територија је укључена у састав три новоформиране жупаније – Тамишке, Торонталске и Крашо-северинске. Насеље Неузина је од тада било део Великобечкеречког среза Торонталске жупаније.¹⁶ Према подацима пописа неких области Темишварског Баната који је начињен у години која је претходила укидању ове покрајине, сазнаје се да је крајем месеца октобра 1778. у Неузини било 948 житеља.¹⁷ Станов-

13 В. С. Дабић, *The Habsburg – Ottoman War of 1716–1718*, 194. У односу на број места која су била насељена у времену пре ратова Хабзбуршке монархије и Османског царства вођених 1683–1699. и 1716–1718. године, у Бечкеречком дистрикту је запустело 72%, а у Панчевачком дистрикту 68% насеља. Удео запустелих насеља био је велики и у Темишварском (58%) и у Липовском дистрикту (52%). В. С. Дабић, *нав. дело*, 195.

14 М. Митровић, *Етничка слика Баната крајем XVIII и почетком XIX века*, Истраживања 15 (2004), 125–134.

15 Ј. Илић Мандић, *Насељавање Потиских и Поморишких граничара у Банат (1751 – 1753)*, Зборник Матице српске за историју 89 (2014), 35–51. Израчунато је да је тада досељено најмање 12.000 људи – у 12 насеља Бечкеречког дистрикта који је пре аустро-турског рата (1737–1739) и куге, према процени, имао око 2.600 житеља, и у још три насеља Чанадског дистрикта (Ј. Илић Мандић, *нав. дело*, 42, 41, 39).

16 Жупанијска организација управе на кратко је напуштена од средине осамдесетих година XVIII века. До обнове жупанија дошло је већ 1790. године.

17 Попис је, уз уводни текст, објавио Мирко Митровић; М. Митровић, *Попис становништва коморског Баната из 1778. године*, Зборник Матице српске за историју 58 (1998), 125–132. Подаци садржани у овом пописном документу хронолошки се односе на поједине квартале 1777/78. године. Прикупили су их чиновници Rent – службе са центрима у Кањижи, Бечкереку, Жомбољу, Ујпечу и Толвадији, а сачињени су неким фискалним поводом. Осим о броју житеља, у попису се налазе подаци о полној и ста-

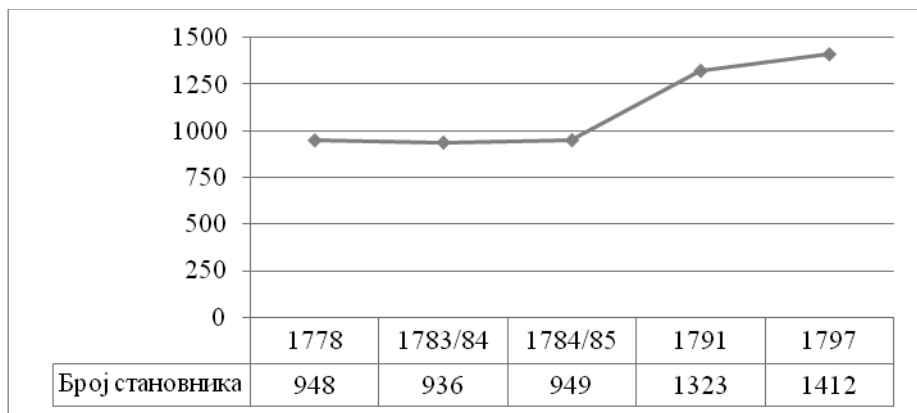
ника мушког пола је било 501 (52,85%), а пописаних жена 447 (47,15%). Мушкарци узраста од једне до петнаесте године чинили су 49,3% од укупног броја мушког становништва у насељу, у доби између 15 и 40 година било је њих 33,53% а они од 40 и више година старости су чинили 17,16% месне мушке популације. Удатих жена и удовица је било 57,72%, док су неудате жене чиниле 42,28% свих пописаних жена у овом насељу.¹⁸ Коришћени пописни документ не садржи обавештења о верској и националној структури становништва пописаних насеља. Имајући у виду сазнања из других извора, у анализи нумеричких података који се тичу становника места Неузине, прихваћено је да је житељство овог места било српско православне вере.¹⁹ Два пописа становништва насеља Великочечкеречког среза Торонталске жупаније – први је закључен у Великом Бечкереку 11. фебруара 1784, а други, у истом месту, 19. маја 1789. године²⁰ показују да је у односу на стање из 1778. број становника Неузине био готово непромењен. У овом насељу је према подацима из старијег пописа регистровано 936 житеља православне вероисповести. Они су уједно чинили и укупно житељство овога места, будући да становници римокатоличке вере, протестанти и Јевреји, које је такође требало пописати, нису били забележени. Осим према вероисповести, пописано становништво је разврстано и према полу и према узрасту, за сваку вероисповедну групу посебно. У Неузини је регистровано 420

росној структури становништва за свако насеље појединачно и укупно, као и обавештења о прираштају и опадању житеља пописаних места, исказаних и појединачно и збирно. Приређивач извора дао је основне информације и о Rent – служби. М. Митровић, *Попис становништва коморског Баната*, 125–128.

- 18 Старосна доб која је делила ове две категорије жена била је узраст од 15 година. Ј. Илић, *Земунско становништво према попису из 1776. године*, Историјски часопис LVII (2008), 157.
- 19 Ј. Ј. Ерлер, *Банат*, Панчево, 2003, 78–79; Д. Руварац, *Српска Митрополија карловачка око половине XVIII века*, 147.
- 20 Архив Војводине у Новом Саду (=АВ), Фонд 11 Торонталска жупанија, кутија 24, документ број 74; кутија 42, документ број 449. Извори о којима је реч, колико је нама познато, до сада нису коришћени у историографији за демографска истраживања. Да је у прибављању података о становништву било укључено и парохијално свештенство појединачних насеља има података и у матичним књигама неких парохија – као што је то пример са матрикулама православне парохије у Куманима, једног од пописаних насеља. Из записа у књизи венчаних ове парохије се тако сазнаје да су месни пароси од 1783. до 1789. године, током јануара месеца, са изузетком године 1789, када је то учињено у месецу марту, слали жупанијској администрацији изводе из протокола – *екстракте или табеле*. У записима има обавештења и о томе, у којим годинама су изводи састављани *по римском* (грегоријанском), а када је то чињено *по старом* (јулијанском) календару (ИАЗ, ЗФЦМК, Православна парохија Кумани, Матична књига венчаних (1779–1805) у дигиталној форми).

мушкараца или 44,87%, док је пописаних жена било 516, односно 55,13%. Одрасло мушко становништво (*adulti*)²¹ чинило је 58,34% укупне мушке популације, док је деце мушког пола (*minores*) било 41,66%. Одраслих жена било је 54,46%, а женско становништво дечијег узраста чинило је 45,54% укупне женске популације у овом насељу. Годину дана касније, у Неузини је пописано 949 становника православне вере и два житеља римокатолика. У поређењу са подацима из претходног пописа полна и старосна структура становништва није се битније променила. Године 1791, на основу података из пописа Темишварске епископије, у православној парохији у Неузини евидентирано је 1.323 становника и 201 кућа.²² Имајући у виду податке о броју православног житељства овога места из 1784/85. уочава се повећање броја становника за 374. До 1797. године, када је спроведен још један попис Темишварске епархије, број православних становника у Неузини је повећан за 89, односно било их је укупно 1.412. Осим Срба, међу православним житељством Неузине у попису су евидентирани и Румуни – православни парохијани „влашког дијалекта“.²³

Графикон 1. Број православног становништва у Неузини 1778–1797.

- 21 Под одраслим становништвом обично се прихвата да је реч о популацији старијој од 15 година.
- 22 Архив Српске академије наука и уметности у Сремским Карловцима (=АСАНУК), Митрополијско-патријаршијски архив (=МПА), Фонд Б, 1791/13-II.
- 23 АСАНУК, МПА, Фонд А, 1797/33. Осим података о броју парохијана и језика којим су говорили, попис садржи податке о броју кућа, броју брачних парова, као и о полној структури становништва. У Неузини је тако пописано 188 *платежних* и два *неплатежна* домаћинства, 352 брачна пара, 728 мушкараца или 51,56% и 684 жене односно 48,44% од укупног броја становника.

Протокол венчаних Неузинске парохије

Евиденција о закљученим браковима у православној парохији у Неузини вођена је на штампаним протоколима од 1779. године. Матрикуле су вођене у парохијалној канцеларији при месном храму који је посвећен Светом Николи. Податке су, до почетка деведесетих година XVIII столећа у књигу венчаних уписивала тројица пароха: Захарије Поповић, протопрезвитер великобечкеречки, Арсеније Димитријевић и Максим Поповић (Протић). Након смрти протојереја Захарија Поповића, почетком 1792, матрикулу су водили двојица преосталих пароха. У попису Темишварске епископије из 1797. године међу забележеним свештеницима Неузинске православне парохије, поред Арсенија Димитријевића и Максима Поповића који су евидентирани као месни пароси, пописан је и Живан Живић, свештеник без службе који је живео од милосрђа парохијана.²⁴ Име овог свештеника забележено је и у неузинској књизи венчаних, у евиденцији за 1791. годину, а почетком XIX века његово име се среће у протоколима Великобечкеречке православне парохије. Међутим, није јасно који свештенички чин је тада имао. Пример јереја Живана Живића чини се добро илуструје проблем који се тицао броја пароха који су могли да служе у једној православној парохији. Како је Деклараторним рескриптом (1779) предвиђено, у насељима која су имала до 250 кућа православних верника, као што је то био случај са Неузинском парохијом, могла су да буду постављена два пароха. Други јереји који би се затекли у парохијама те величине постајали су прекобројни са неизвесним исходом у погледу стицања звања парохијског свештеника.²⁵

Увођење парохијалних протокола са штампаним обрасцима требало је да доведе до унификације матичних књига, обезбеди ажурно и тачно уписивање прописаних података. У исто време утврђена је и обавеза да надлежна црквена власт редовно и тачно врши њихов преглед.²⁶ Током прве деценије употребе штампаних матрикула, протокол венчаних Неузинске парохије прегледан је два пута. На основу белешке о прегледу садржане у овој књизи сазнаје се да је први преглед начињен 12. маја 1782. године. Подаци садржани у запису у прегледу су оскудни и поред датума садрже још констатацију да је протокол „до здѣ прегледать“²⁷. Да је можда била реч о

24 ИАЗ, ЗФЦМК, Православна парохија Неузина, Матична књига венчаних (1779–1805), књига број 9; АСАНУК, МПА, Фонд А, 1797/33.

25 Ј. Радонић, М. Костић, *Српске привилегије*, 139. О овоме проблему видети: И. Б. Точанац Радовић, *Реформа Српске православне цркве у Хабзбуршкој монархији*, 174–201.

26 Ј. Радонић, М. Костић, *Српске привилегије*, 138, 146.

27 ИАЗ, ЗФЦМК, Православна парохија Неузина, Матична књига венчаних (1779–1805), књига број 9.

контроли која је извршена на територији целе Темишварске епископије, а свакако на простору неколико протопопијата ове епархије, указују записи истог садржаја, вероватно и писани истом руком, забележени у протоколима и других православних парохија чије се матичне књиге чувају у Историјском архиву у Зрењанину. Тако се сазнаје да су, на пример, 12. маја 1782. прегледане и матрикуле парохија у Великом Бечкереку, Елемиру и Шурјану, два дана касније, 14. маја, Беодри, Куманима и Меленцима, а 7. јуна протоколи места Маргитице. Наведена насеља су била у саставу следећих протопопијата Темишварске епископије – Велики Бечкерек, Елемир као и Неузина великобечкеречког, Беодра, Кумани и Меленци великокикинског, Маргитица панчевачког, а Шурјан чаковачког протопопијата.²⁸ Текст записа о наредном прегледу је детаљнији. Протокол венчаних, како је наведено, прегледао је у Темишвару епископ Софроније Кириловић 14. маја 1785. године. О доцнијим прегледима, уколико их је било, нема података у књизи венчаних.²⁹

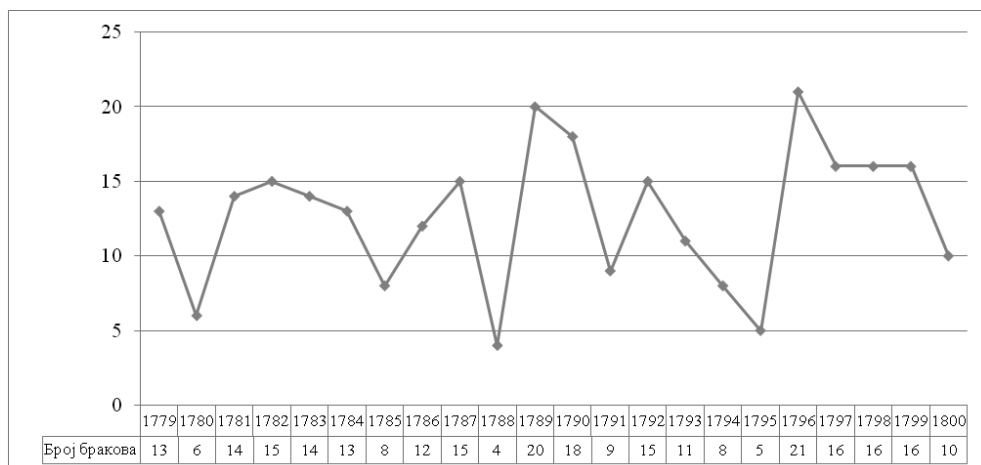
28 ИАЗ, ЗФЦМК, Православна парохија Велики Бечкерек, Храм Успења Пресвете Богородице, Матична књига рођених (1779–1782), књига број 3, Матична књига рођених (1782–1784), књига број 4; Православна парохија Елемир, Матична књига рођених (1779–1794), књига број 4, Матична књига венчаних (1779–1852), књига број 13, Матична књига умрлих (1779–1788), књига број 14; Православна парохија Шурјан, Матична књига рођених (1745–1801), књига број 1, Матична књига венчаних (1779–1839), књига број 4, Матична књига умрлих (1779–1805), књига број 6; Православна парохија Беодра, Матична књига умрлих (1779–1789), књига број 5; Православна парохија Меленци, Матична књига рођених (1783–1792), књига број 3, Матична књига умрлих (1779–1783), књига број 23; Православна парохија Маргитица, Матична књига рођених (1779–1800) књига број 1, Матична књига венчаних (1779–1827), књига број 7, Матична књига умрлих (1779–1802), књига број 11.

29 ИАЗ, ЗФЦМК, Православна парохија Неузина, Матична књига венчаних (1779–1805), књига број 9. Протокол крштених Неузинске парохије из овог периода, који се такође чува у Историјском архиву у Зрењанину, не садржи обавештења о евентуалним каснијим прегледима. Међутим, треба напоменути да ова књига садржи целовите годишње евиденције само за период од 1780. до 1787. године, док матрикула умрлих из овог периода, ако је и сачувана, није део Збирног фонда црквених матичних књига Историјског архива у Зрењанину. Да је виша црквена власт контролисала протоколе у погледу начина њиховог вођења и у времену које је претходило њиховој унификацији, сведоче матрикуле Неузинске парохије из година 1768–1778. Тако је упротоколу умрлих који је прегледан 12. новембра 1775. забележено: *Заключается наново ѿсе҃го, прегледанаго дня протокол исправно водити, Безвсѣки извѣта, док је у књизи венчаних прегледаној истога дана записано да се евиденција о склопљеним браковима има „наново писати“, како је тражио – „остро заповедасе“, тадашњи темишварски епископ Мојсије Путник. Да ли је овом приликом било замерки и када је реч о начину вођења књиге крштених може се само претпостављати, будући да за овај период протокол крштених није сачуван у целини и не садржи евиденцију за 1775. годину (ИАЗ, ЗФЦМК, Православна парохија Неузина, Матична књига умрлих (1768–1778), књига број*

Број венчања у Неузинској парохији и расподела закључених бракова по годинама

У матичној књизи венчаних Неузинске парохије у периоду 1779–1800. евидентирано је укупно 279 склопљених бракова. Њихов број по годинама приказан је у Графикону 2.

Графикон 2. Број склопљених бракова по годинама (1779–1800)

У просеку, годишње је било 12,68 венчања. Највише бракова је закључено 1796, 1789. и 1790, а најмање 1788, 1795. и 1794. Година 1788, у којој је, током читавог анализираног периода, склопљено најмање бракова, била је ратна.³⁰ Те године закључена су четири брака, а последње венчање

1, Матична књига венчаних (1768–1778), књига број 1, Матична књига рођених (1770–1776), књига број 1).

30 Хабзбуршка монархија је објавила рат Османском царству 9. фебруара 1788. године. Ратним дејствима био је обухваћен и простор Баната. Османска војска је августа 1788. прешла Дунав код Оршаве и потиснувши хабзбуршке трупе продрла у Банат. Турци су потом широким фронтом овладали Дунавом од Оршаве до Панчева и усмерили свој продор даље у унутрашњост Баната. Велики број банатских насеља је тада попаљен и опљачкан, а њихово становништво побијено и заробљено или се разбежало. До повлачења османске војске дошло је у јесен 1788. Турци су и током друге ратне године покушавали да продру у Банат. Њихови почетни успеси били су прекинути поразом код Мехадије, августа 1789. године. Највећи успех у овом рату Хабзбуршка монархија је постигла запоседањем Београда, октобра 1789. године. Рат је формално окончан мировним уговором у Свиштову 4. августа 1791. године (В. С. Дабић, *Аустро-турски ратови*, Српска енциклопедија I, гл. ур. Ч. Попов, Д. Станић, Нови Сад–Београд, 2010, 401; V. Kolb, *Austro-turski ratovi*, *Vojna enciklopedija* I, Beograd, 1958, 374–375. О демографским

обављено је 3. јуна.³¹ До 1. фебруара наредне године у насељу није склопљен нити један брак. Ова пауза временски се подудара са офанзивом османске војске у Банату, од лета 1788. па до касне јесени те године, праћена истовременим повлачењем хабзбуршких трупа. Током ових догађаја, по заповести генерала хабзбуршке војске Лилијена, спаљен је мост код Неузине на реци Брзави – *supra fluvium Bege*. Услед тога прекинуте су везе са неким насељима у суседству.³² О страдању становништва Неузине током овог рата немамо сазнања. Познато је да је зима 1788/89. била веома хладна на читавом европском простору, што је за последицу имало натпросечно високу смртност становништва.³³ Будући да нисмо имали на располагању неузинску књигу умрлих из овог периода, није било могуће проверити колико је ова климатска аномалија утицала на морталитет њених житеља. Када је реч о венчањима, пад броја закључених бракова, до ког је дошло током ратних збивања 1788, чини се да је надокнађен већ 1789, као и 1790 – у годинама када је у парохији достигнут један од максимума у погледу броја склопљених бракова.³⁴ Минималан број закључених бракова, у годинама 1795. и 1794,

губицима и причињеној штети током рата Хабзбуршке монархије и Османског царства 1788–1791, када је реч о насељима Банатске војне крајине видети: С. Пецињачки, *Граничарска насеља Баната (1773–1810)*, I–II, Нови Сад, 1982–1985.

- 31 Подаци о датуму венчања уписивани су у матрикули по јулијанском или старом календару. Право на слободну употребу јулијанског календара било је једно од темељних слобода и права којима је Србима као верској заједници призната црквено – народна самоуправа у оквирима Хабзбуршке државне заједнице. У Хабзбуршкој монархији је у званичној употреби био грегоријански или нови календар, устројен након реформе до тада јединственог календара, коришћеног у земљама хришћанског света, а коју је иницирао папа Гргур XIII 1582. године. У XVIII веку разлика између јулијанског и грегоријанског календара је била 11 дана. Ј. Радонић, М. Костић, *Српске привилегије*, 91; В. С. Дабић, *Привилегије Срба у Хабзбуршкој монархији*, Енциклопедија српског народа, гл. и одг. ур. Р. Љушић, Београд, 2008, 892–893; М. Грбић, *Карловачко владичанство*, III, Топуско, 1990, 19. Када је реч о укупном броју и броју бракова по годинама, резултати истраживања ће бити приказани по јулијанском календару, док ће слика ритма склапања бракова по месецима, бити представљена и по јулијанском и по грегоријанском календару.
- 32 АВ, Фонд 11, Торонталска жупанија, кутија 124, док. бр. 2.034.
- 33 В. С. Дабић, *Морталитет и старосна структура српског становништва*, 23.
- 34 Године 1790, 25. јануара, склопили су брак Васил Кришан, житељ *здешни* и Ружа кћи Стојана из Турске, који је у протоколу евидентиран као становник села Неузине. Може се само претпоставити да је његов долазак у Неузину био последица рата, који у време када је закључен овај брак још није био формално окончан. Колико су миграције српског становништва из Османског царства у Хабзбуршку монархију у време рата 1788–1791. утицале на демографска кретања у овом насељу требало би истражити. О

вероватно је био узрокован економском кризом. Као последица суше, година 1794. је била неродна. Према записима савременика, суша и неродица су нарочито погодиле Банат. Како се у једном запису на предлисту Библије чуваној у храму цркве у сремском селу Марадику каже, већ је и зима 1794. године била блага и топла, а потом су и током пролећних месеци били „тепли дни и бездожни“. Суша је те године била „по целои Мажарскои земли“, што је довело до несташице и поскупљења житарица и друге хране. Банат је „наи-више ѿсхѡданъ с раномъ биѡ, паче Срема. Банађяни х Сремъ есх долазили и ранх кхповали, и то кхкхрхзъ“.³⁵ Сличан опис сушне и неродне 1794. године оставио је и парох Ирига, Јован Поповић. Између осталог, забележио је да је због суше, пре свега у Бачкој и Банату, урод житарица био толики да се могло једино очекивати да остане семена потребног за следећу сетву, „оно ђ семе било что е на ниви родило било...“.³⁶ Оскудица и скупоћа довеле су до појаве глади у Банату 1794. године. О овој гладној години оставио је запис и учитељ Неузини оближњег села Ботоша, Ј. Константиновић, нагласивши: „Знатися когда бысть гладъ великъ по всеи вселѣнни, а наипаче х Банатх... а то естъ х летх 794-м“.³⁷ О гладној години 1794/95. у банатским насељима Великокикиндског коморског дистрикта драгоцен опис дао је Васа Стајић.³⁸ У књизи венчаних Неузинске парохије, од 20. јула 1794. до 27. октобра 1795. године није евидентирано ни једно венчање. Иако је број закључених бракова, наредне 1796. био и максималан број склопљених бракова у парохији у једној години, месечна расподела венчања указује да су се последице кризе могле осећати све до друге половине те године, будући да је током јесењих месеци (новембар, октобар) закључено 80,9% од укупног броја бракова склопљених у тој години. Кризе аграрне производње нису обележиле само последњу деценију XVIII века. У литератури је указано да је и током осамдесетих година овога столећа било неколико узастопних неродних година изазваних неповољним климатским приликама – сушама и дуготрајним

миграцијама српског становништва из Турске у Аустрију током овог рата опширно у раду: С. Гавриловић, *Прилог историји трговине и миграције Балкан – Подунавље XVIII и XIX столећа*, Београд, 1969.

35 П. Момировић, *Стари српски записи и натписи из Војводине, I*, Нови Сад, 1993, бр. 2.825.

36 *Исто*, бр. 2.839.

37 *Исто*, бр. 2.865.

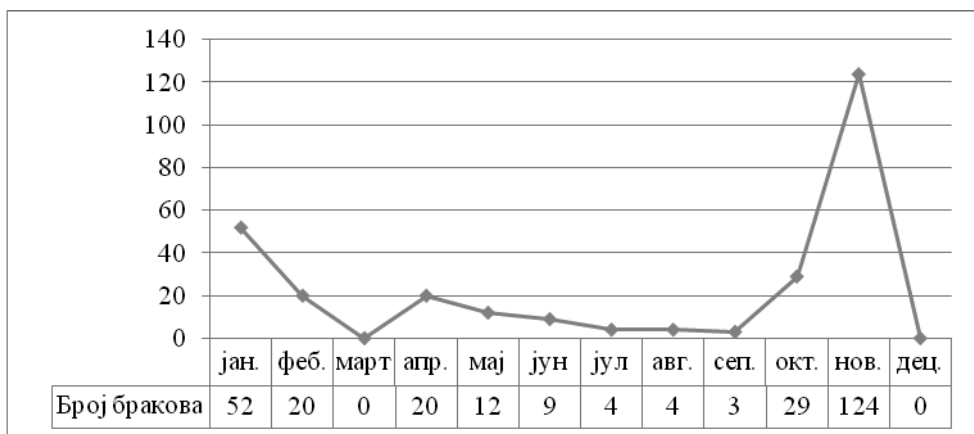
38 В. Стајић, *Великокикиндски дистрикт 1776–1876*, Нови Сад, 1950, 425. За помоћ житарским трговцима у Срему у време глади 1794, обраћали су се и представници војних власти са подручја Банатске војне крајине С. Гавриловић, *Митровица, трговиште у Срему XVIII и XIX века (1716–1848)*, Београд, 1984, 54.

кишним периодима.³⁹ У овој деценији, број закључених бракова у Неузинској парохији био је испод вредности вишегодишњег просека, па би можда разлог за то могли тражити у економским невољама. Такође, почетак ове деценије пратила је и промена која се тицала поседовних односа. Године 1779, када је покрајина Темишварски Банат као посебна управна област престала да постоји, долази до формирања приватних властелинстава која до тада нису постојала на овом подручју. У старијој литератури има података да су становници Неузине желели да се иселе у Војну крајину и да на тај начин стекну повољнији правни и економски статус.⁴⁰ Неузина је од средине осамдесетих година XVIII века прикључена банатским поседима Загребачке бискупије. У њеном атару временом је било формирано још једно насеље – Хрватска Неузина.

Ритам склапања бракова по месецима

У Графикону 3. приказан је број закључених бракова по месецима према јулијанском календару, а у Графикону 4. број закључених бракова по месецима према грегоријанском календару.

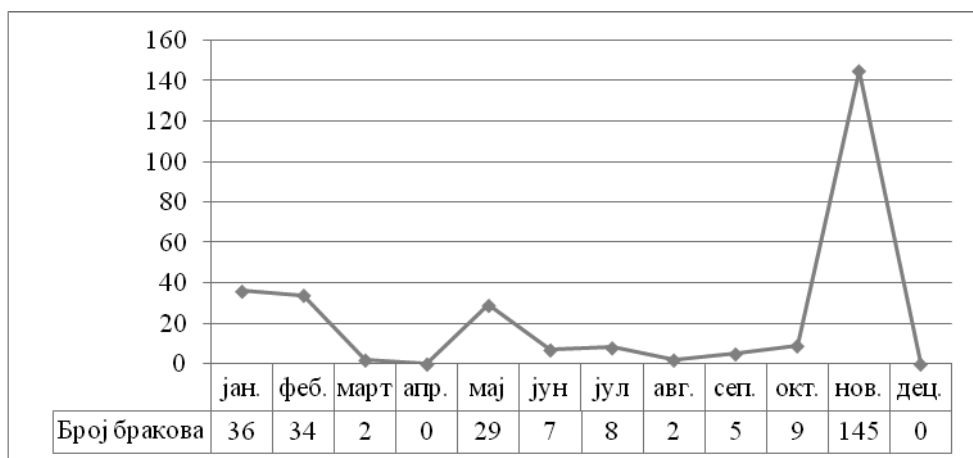
Графикон 3. Број закључених бракова по месецима према јулијанском календару

39 В. С. Дабић, *Морталитет и старосна структура српског становништва*, 23; С. Гавриловић, *Миграције из Горње Крајине у Славонију и Срем од почетка XVIII века до средине XIX века*, Зборник о Србима у Хрватској 2 (1991), 13, 24; Д. Ј. Поповић, *Срби у Војводини II*, 250.

40 Д. Ј. Поповић, *Срби у Банату*, 68–69.

Графикон 4. Број закључених бракова по месецима према грегоријанском календару

Посматрано према јулијанском календару, највише бракова је склопљено у месецу новембру – 124 (44,45%), а затим у јануару 52 (18,64%). У месецу марту и децембру није обављено ни једно венчање. По броју закључених бракова, после новембра и јануара, долазили су месец октобар, фебруар и април.⁴¹ Оваква месечна расподела венчања указује да је највише бракова склапано у периодима године који су претходили времену постова – Божићном (новембар, октобар) и Ускршњем (јануар, фебруар) током којих је закључено 80,6% свих бракова. Према канону православне цркве венчања се не могу обављати у време поста, и то, током четири велика поста – Божићног, Ускршњег, Петровског и Великогоспојинског, затим у седмичне дане, средом и петком, током целе године и у још два празнична дана.⁴² Време поста је време забране обављања венчања, будући да су свадбени обичаји и њихова пракса укључивали весеље и „светску радост“, стога, склапање брака није било дозвољено у периодима литургијске године, које је, као што су то дани поста, Црква посветила пре свега практиковању молитви, слављењу Бога и духовности уопште.⁴³ У периодима великих постова у Неузинској парохији

41 Због неуписаног податка о датуму венчања, два брака су изузета из анализе, те нису представљена на графичким приказима.

42 Н. Милаш, *Православно црквено право*, Београд, 1926, 627–628.

43 Л. Мирковић, *Православна литургија или наука о богослужењу православне Христове цркве III*, Београд, 1967, 132–133. У Хабзбуршкој монархији у XVIII веку брачна јурисдикција је била у надлежности црквених институција. Још крајем двадесетих година XVIII столећа архиепископ београдско-карловачки Мојсије Петровић настојао је да утврди норме које су се тичале венчања и свадбених обичаја, доношењем правила која су, поред осталог, садржала детаљна упутства којих су морали да се придржавају свеш-

није било венчања, изузимајући два брака склопљена у време Божићног, односно Петровског поста. Расподела склапања бракова по месецима утврђена према грегоријанском календару показује сличан месечни распоред обављања венчања током године. Највише бракова је закључено у јесен, и то пре свега у месецу новембру, више од половине, а затим у зимским месецима, те готово једнак број у месецу јануару и фебруару. Изузимајући пролећни месец мај, у осталим периодима године венчања су била ретка. Утврђени месечни распоред склапања бракова би могао да укаже да је на ритам венчавања, поред обавезујућих канонских правила, могла да утиче и динамика привредне активности становништва у појединим месецима у години карактеристична за друштва са преовладајуће аграрним обележјем привредне структуре.⁴⁴

Структура венчаних према броју претходних бракова

Према прописаном обрасцу, у књизи венчаних није било потребно уписивати податак о претходном брачном статусу младенаца. И поред тога пароси су у матрикули бележили број претходних бракова оних који су се венчавали. Утврђивање претходног брачног статуса младенаца било је битно да би се обезбедила ваљаност закљученог брака, пошто је постојање недозвољеног броја бракова представљало сметњу у брачним условима која би закључени брак чинила ништавим.⁴⁵ Према канонским прописима, православним верницима је

теници и парохијани током венчања и свадбених весеља – венчање је морало да буде јавно, надлежни парох је требало да утврди да ли постоје било какве сметње у погледу склапања пуноважног брака, у храм се није смела доводити музика, свадбено весеље је требало да траје један дан. О овоме опширније у: И. Точанац, *Прописи митрополита Мојсија Петровића за свештенике и парохијане*, 157–158.

44 У готово свим европским областима у XVIII веку пољопривреда је била најзначајнији облик економске делатности – и до 90% европског становништва бавило се пољопривредном производњом. У литератури је указано на то да је и пракса склапања бракова била прилагођена односно усклађена са периодима у години, који су, саобразно тадашњој економској структури, били везани за ритмове обављања сезонских пољских радова – сетву, косидбу, жетву, бербу, као и у време током зимских месеци и паузе од радова у пољу (М. С. Андерсон, *Европа у осамнаестом веку*, Београд, 2003, 92; Р. Чапу, *Цивилизација класичне Европе*, 185, 260. Када је реч о православним парохијама на подручју Српске митрополије карловачке у раздобљу XVIII века, о месечном распореду венчавања видети радове Јелене Радосављевић и Марије Краљ (Ј. Радосављевић, *Демографске прилике у селу Ченеју од 1779. до 1800. године*, Српске студије 5 (2014), 35–53; М. Краљ, *Демографија земунске православне парохије од 1783. до 1792. године*, Српске студије 6 (2015), 125–144).

45 Д. Перић, *Црквено право*, Београд, 1997, 262–265. Ваљаност закљученог брака зави-

дозвољено склапање четири брака.⁴⁶ Структура венчаних у неузинској парохији према броју претходних бракова приказана је у Табелама 1 и 2.

Табела 1. Број првих и осталих бракова мушкараца и жена (1779–1800)

	Мушкарци		Жене ⁴⁷	
	Број	%	Број	%
Први брак	193	69,17	229	82,08
Други брак	38	13,62	42	15,05
Неутврђено	48	17,2	8	2,87

Табела 2. Парови са познатим податком о степену брачности
оба супружника

Обоје првобрачни	Обоје другобрачни ⁴⁸	Женику други а невести први брак
191 (84,51%)	33 (14,6%)	2 (0,88%)
Укупно: 226		

У књизи венчаних Неузинске парохије бележење податка о претходном броју бракова младожења било је мање доследно, него што је то био случај када је требало сигнирати претходни брачни статус невеста, те је тако овај

сила је и од других услова које је требало испунити, а тицали су се времена и места обављања венчања, узраста младенаца, степена крвног и духовног сродства, уколико га је било између лица која би ступала у брак, пуноважности изјаве слободне воље да се брак закључи и друго, а који су, према канонском праву чинили скуп брачних сметњи и брачних забрана које су, уколико су постојале чиниле закључени брак ништавим или недозвољеним (Д. Перић, *нав. дело*, 260-270).

46 Д. Перић, *нав. дело*, 262.

47 У табеларном прегледу, приказани број другобрачних жена укључује и невесту за коју није убележен број претходних бракова, али уз чије лично име је уписана одредница *супруга*.

48 Као и у претходном табеларном приказу, невеста без сигнираног броја претходних бракова а са уписаном одредницом *супруга* укључена је у другобрачне.

податак изостављен за 46 женика (16,49%).⁴⁹ За 193 младожења је уписано да им је то по реду био први брак, што је чинило 69,17% од укупног броја, а за њих 38 – 13,62% убележено је да ступају у други брак. У групи младожења са познатим податком о броју претходних бракова није било трећебрачних, нити оних којима је то по реду био четврти брак. У случају двојице младожења остало је нејасно који им је то по реду био брак. Првобрачних невеста је било 229 или 82,08%, за њих 41 је уписано да ступају у други брак, што је чинило 14,69% свих невести. За једну невесту није убележен број претходних бракова, али је уз лично име уписана и одредница *супруга*, тако да се може претпоставити да јој је то по реду био бар други брак. Податак о броју претходних бракова није убележен за шест девојака (2,15%), а за њих две нејасно је у који су по реду брак ступале. Уз нумерички податак, када је реч о другобрачним невестама, уз њих 23 убележена је и одредница *супруга*, уз две невесте уписана је одредница *вдова*, а одреднице *сна* и *снава* уписане су уз име две невесте којима је то такође био по реду други брак. Све девојке које су ступале у први брак сигниране су као нечије кћери, док је уз име једне првобрачне невесте уписана одредница *насторка*.

Пошто нису сви венчани парови обухваћени потпуном евиденцијом, када је реч о претходном брачном статусу, за оне парове – којих је било 226 или 81%, анализирано је да ли је постојала подударност која се тицала броја претходних бракова. Тако је утврђено да само у случају два пара супружницима није био по реду исти брак – невесте су биле првобрачне, а женицима је то по реду био други брак. Код осталих парова постојала је подударност у погледу броја претходних бракова – у случају 191 пара и невести и младожењи је по реду био први брак, што је чинило 83,7% свих парова обухваћених анализом, 32 супружника – 14,16% су била другобрачна, у случају једног пара младожењи је по реду био други брак, у случају невесте није убележен број претходних бракова али је уписана одредница *супруга*, те је прихваћено да је и овде била реч о поновном браку – бар другом по реду. У случају 51 пара евиденција је непотпуна и садржи податак о претходном броју бракова само једног супружника – реч је о 36 првобрачних жена, девет невеста којима је по реду био други брак, шест жена за које није уписан податак о претходном брачном статусу, две невесте код којих је нејасно у који по реду брак су ступале, затим двојици првобрачних женика, тројици младожења који су ступали у други брак, њих 46 без сигнираног броја претходних бракова и двојици женика чији је брачни статус остао нејасан. Код два венчана пара податак о броју претходних бракова је изостављен и код невесте и код младожење.

49 Податак о броју претходних бракова пароси су уписивали најчешће уз лично име младожење и невесте.

Географија закључених бракова

Склапање бракова је обављано најчешће у парохији којој је према месту пребивалишта припадала невеста, будући да је девојка требало да напусти породицу тек као удата жена. На тај начин су и њени сажитељи били у могућности да посведоче да она испуњава услове потребне за закључење пуноважног и дозвољеног брака. Од младожење се пак захтевало да прибави и приложи потврду надлежних власти, којом је доказивао да је нежењен или удовац односно да се не налази у још важећем браку.⁵⁰ Податак о месту пребивалишта младожења неузински пароси су углавном савесно бележили.⁵¹ Домицилних младожења је било 36 (12,9%), њих 236 (84,59%) потицало је из неког другог места, податак о пребивалишту је изостављен за пет женика, а у случају двојице није јасно из ког насеља су потицали. Бележење податка о пребивалишту невеста је, међутим, било мање доследно. Место становања није уписано за 46 невеста (16,49%). Изостављање податка о пребивалишту девојака делом је вероватно било у вези са обичајем да се венчање обављало у месту становања невесте, те се следствено томе пребивалиште могло и подразумевати. Може се претпоставити да је већина жена са неуписаним податком о пребивалишту и била заправо из Неузине. То се на основу других података такође препознаје. Ипак, као методолошка недоумица остаје питање може ли се претпоставити да је у свим случајевима када место становања девојака није означено била реч о домицилним невестама.⁵² Изузимајући женике који су били становници Неузине, готово половина младожења је потицала из следећих насеља: Итебеја (32), Бечкерека (22), Томашевца (22), Модоша (20) и Јарковца (18). Реч је о суседним или оближњим банатским местима. Невесте за које је уписан податак о пребивалишту су, осим једне – која је потицала из Великог Бечкерека, биле из Неузине.⁵³ На основу расположивих података може се добити целовита слика о месту пребивалишта за 231 пар. У преко 70% случајева

50 М. Краљ, *Демографија земунске парохије од 1783. до 1792. године*, 142, 142; Ј. Радонић, М. Костић, *Српске привилегије*, 146.

51 У старијим матичним књигама вођеним у парохији пре увођења штампаних протокола, током седамдесетих година XVIII века, према предвиђеним рубрикама место пребивалишта младенаца није требало бележити.

52 Питање утврђивања места пребивалишта девојака у случајевима када овај податак није наведен у матрикулама истакнуто је као методолошки проблем у раду Марије Краљ – *Демографија земунске парохије*, 125–144. Ауторка закључује да се за оне девојке, чије место становања није уписано у протоколима венчаних, не може подразумевати да су имале пребивалиште у насељу (парохији) у којој је обављено венчање.

53 У случају две невесте је нејасно да ли су биле житељке Неузине или су потицале из неког другог насеља.

бракови су склапани између младожења који су имали пребивалиште у неком другом месту и девојака са местом становања у Неузини, око 12% бракова закључено је између домицилног становништва, а у случају када је невеста потицала из Великог Бечкерекa, младожења је убележен као становник села Неузине.

Табела 3. Места пребивалишта младожења

Назив насеља	Број младожења	Удео у укупном броју у %	Назив насеља	Број младожења	Удео у укупном броју у %
Неузина	36	12,9	Црепаја	3	1,07
Итебеј	32	11,47	Арадац	2	0,72
Велики Бечкерек / Бечкерек	22	7,88	Панчево	2	0,72
Томашевац	22	7,88	Сефкерин	2	0,72
Модош	20	7,17	Тараш	2	0,72
Јарковац	18	6,45	Чавош	2	0,72
Бока	11	3,94	Чаково	2	0,72
Иланча	9	3,22	Шанац ⁵⁴	2	0,72
Сентђурађ	9	3,22	Башаид	1	0,36
Сечањ	9	3,22	Бела Црква	1	0,36
Ботош	6	2,15	Долац	1	0,36
Ечка	6	2,15	Идвор	1	0,36
Орловат	6	2,15	Леополдово	1	0,36
Елемир	5	1,79	Сакуле	1	0,36
Конак	5	1,79	Сентмартон	1	0,36
Фаркаждин	5	1,79	Ченеј	1	0,36
Шурјан	5	1,79			

⁵⁴ Вероватно је да је реч о насељу Сига.

Маргитица	4	1,43			
Пардањ	4	1,43			
Перлез	4	1,43			
Добрица	3	1,07			
Опово	3	1,07			
Фењ	3	1,07			

Лична имена венчаних

Парохијални протоколи садрже вредан антропонимијски материјал. Лична имена невеста и младожења евидентирана у матрикули венчаних Неузинске парохије чине драгоцену грађу на основу које се може утврдити слика женских и мушких личних имена, битна за познавање месне, али и антропонимије ширег подручја, имајући у виду и друга насеља из којих су потицали они који су се венчавали у Неузини. Резултати анализе приказани су у Табелама 4, 5, 6 и 7.

Табела 4. Лична имена невеста из Неузине

Лично име	Фреквенција појављивања	Удео у укупном броју %	Лично име	Фреквенција појављивања	Удео у укупном броју %
Марија	24	10,52	Наста	2	0,87
Марта	23	10,09	Неда	2	0,87
Ана	16	7,02	Паула	2	0,87
Јоанка	13	6,59	Пелагија	2	0,87
Јованка	2		Рава	2	0,87
Теодора	10	4,38	Ружа	2	0,87
Елисавета	8	3,51	Симеона	2	0,87
Петра	8	3,51	Агатија	1	0,43
Живана	7	3,07	Алексија	1	0,43

Елена	6	2,63	Василија	1	0,43
Јулијана	6	2,63	Вемија	1	0,43
Стана	6	2,63	Евдокија	1	0,43
Анђа	5	2,19	Егда	1	0,43
Евра	5	2,19	Елисавка	1	0,43
Милица	5	2,19	Ефимија	1	0,43
Макрена	3	1,3	Јаница	1	0,43
Теофана	3	1,3	Јелисавета	1	0,43
Дмитра	3	1,3	Јоана	1	0,43
Мара	3	1,3	Круна	1	0,43
Пава	3	1,3	Кумрија	1	0,43
Сара	3	1,3	Макрина	1	0,43
Соломија	3	1,3	Манда	1	0,43
Цвета	3	1,3	Марица	1	0,43
Иконија	3	1,3	Милка	1	0,43
Алка	2	0,87	Наталија	1	0,43
Анастасија	2	0,87	Неранца	1	0,43
Анђелија	2	0,87	Павлија	1	0,43
Ева	2	0,87	Петрија	1	0,43
Ека	2	0,87	Рокса	1	0,43
Елка	2	0,87	Санда	1	0,43
Иванка	2	0,87	Смиљана	1	0,43
Јана	2	0,87	Стоја	1	0,43
			Теована	1	0,43
			Фемија	1	0,43

Табела 5. Лична имена невеста са неуписаним податком о месту пребивалишта

Лично име	Фреквенција појављивања	Удео у укупном броју %	Лично име	Фреквенција појављивања	Удео у укупном броју %
Ана	4	8,69	Ека	1	2,17
Марта	4	8,69	Елисавета	1	2,17
Јоанка	2	6,52	Ерина	1	2,17
Јованка	1		Живана	1	2,17
Јулијана	3	6,52	Јела	1	2,17
Стана	3	6,52	Магдалина	1	2,17
Теодора	3	6,52	Мара	1	2,17
Василија	2	4,35	Марија	1	2,17
Петра	2	4,35	Милица	1	2,17
Рокса	2	4,35	Наста	1	2,17
Агатија	1	2,17	Неда	1	2,17
Анђа	1	2,17	Пелагија	1	2,17
Анђелија	1	2,17	Петрија	1	2,17
Везиља	1	2,17	Сара	1	2,17
Евра	1	2,17	Солуна	1	2,17

Табела 6. Лична имена женика из Неузине

Лично име	Фреквенција појављивања	Удео у укупном броју %	Лично име	Фреквенција појављивања	Удео у укупном броју %
Јоан	5	13,89	Иван	1	2,78
Николае	2	11,12	Јаков	1	2,78
Никола	1		Јона	1	2,78
Николај	1		Јосиф	1	2,78
Живан	2	5,56	Кирил	1	2,78
Антониј	1	2,78	Крста	1	2,78
Божа	1	2,78	Маринко	1	2,78
Васил	1	2,78	Мијуца	1	2,78
Василиј	1	2,78	Милосав	1	2,78
Дамјан	1	2,78	Михаил	1	2,78

Димитрије	1	2,78	Сава	1	2,78
Ефрем	1	2,78	Софро- није	1	2,78
Ефтимиј	1	2,78	Стефан	1	2,78
Живојин	1	2,78	Теодор	1	2,78
Захарија	1	2,78	Ћирил	1	2,78

Табела 7. Лична имена женика који нису били становници Неузине

Лично име	Фреквен- ција појављи- вања	Удео у укупном броју %	Лично име	Фреквен- ција појављи- вања	Удео у укуп- ном броју %
Јоан	19	8,26	Трифон	2	0,87
Павел	9	4,78	Ћирило	1	0,87
Павле	2		Ћирил	1	
Симеон	10	4,35	Цвеја	2	0,87
Василије Василиј	4	3,04	Адам	1	0,43
	3		Аксентиј	1	0,43
Јаков	7	3,04	Алекса	1	0,43
Петар Петр	4	3,04	Арсен	1	0,43
	3		Атанасије	1	0,43
Стефан	7	3,04	Аћим	1	0,43
Теодор	7	3,04	Виктор	1	0,43
Димитрије	6	2,61	Вукол	1	0,43
Еутимије Еутимиј	2	2,61	Дука	1	0,43
	4		Данул	1	0,43
Гаврил	5	2,61	Елисеј	1	0,43
Георгије Георгиј	3	2,17	Живојин	1	0,43
	2		Живота	1	0,43
Захарије Захариј	3	2,17	Исак	1	0,43
	2		Јоаким	1	0,43
Михаил	5	2,17	Јовица	1	0,43
Тимотеј	5	2,17	Јоргован	1	0,43

Андреја Андреј	3	1,74	Која	1	0,43
	1		Костадин	1	0,43
Григориј Григорије	2	1,74	Мата	1	0,43
	2		Матеј	1	0,43
Лука	4	1,74	Милован	1	0,43
Максим	4	1,74	Милосав	1	0,43
Николае Никола Николај	2	1,74	Мирко	1	0,43
	1		Младен	1	0,43
	1		Момир	1	0,43
Сава	4	1,74	Нестор	1	0,43
Антоније Антониј	2	1,3	Нићвор	1	0,43
	1		Нићифор	1	0,43
Давид	3	1,3	Пантелија	1	0,43
Живан	3	1,3	Пантелеј- мон	1	0,43
Игњат	3	1,3	Прока	1	0,43
Јосим	3	1,3	Рада	1	0,43
Лазар	3	1,3	Серђан	1	0,43
Аврам	2	0,87	Сојан	1	0,43
Дамјан	2	0,87	Срећко	1	0,43
Иван	2	0,87	Спасоје	1	0,43
Илија	2	0,87	Спиридон	1	0,43
Јосиф	2	0,87	Станко	1	0,43
Кирил	2	0,87	Стојан	1	0,43
Констан- тин	2	0,87	Тадеја	1	0,43

Кузман	2	0,87	Танасије	1	0,43
Марјан	2	0,87	Тома	1	0,43
Марко	2	0,87	Филип	1	0,43
Мојсеј	2	0,87			
Ненад	2	0,87			
Никифор	2	0,87			

Најчешћа женска лична имена када је реч о невестама које су имале пребивалиште у Неузини била су Марија и Марта – свака пета невеста је имала једно од ових имена. По популарности су следила имена Ана, Јованка, Теодора. Према пореклу лична имена домицилних невеста већином су припадала типу календарских имена. Народна имена су имала нижу учесталост појављивања, а међу њима била су најпопуларнија имена Живана, Стана и Милица. И лична имена невеста за које није био уписан податак о месту пребивалишта била су најчешће из хришћанског календара. Од народних имена, међу популарнијим било је име Стана.⁵⁵ Најфреквентније мушко лично име у групи младожења који нису имали пребивалиште у Неузини било је Јован, а затим су по учесталости појављивања долазила имена Павле, Симеон, Јаков, Петар. Ова имена су по пореклу била календарска, као што је то био случај и са већином имена и других младожења из ове групе. Име Јован било је најпопуларније и међу домицилним младожењама. Иако је реч о мањем узорку, утисак је да су и међу њима знатно фреквентнија била имена из хришћанског календара.⁵⁶

Редовно и правилно вођење матичних књига требало је да, саобразно захтевима наметнутим потребом организовања модерне државне администрације, утичу и на формирање сталних презимена. Када је то било могуће, издвојена су презимена женика који су потицали из Неузине и презимена очева односно супруга оних невеста за које је убележено да су били житељи овога места. Забележена су следећа презимена: Анастасијев,

55 Невеста која је пореклом била из Великог Бечкерека звала се Марија. Лична имена две невесте несигурно су прочитана. Вероватно је да је реч о именима Теодора и Елисавета. Две невесте за које је остало нејасно из ког су места потицале звале су се Иконија и Кумрија. Лична имена ових невеста изостављена су из табеларних приказа.

56 Лична имена женика за које није био уписан податак о месту пребивалишта су била: Ђирил, Јован, Живан, Михаил, Пантелија. Имена четворице младожења су несигурно прочитана – вероватно је да су то била имена Исак, Теодор, Андреј и Микаило. Двојица женика за које није јасно из ког су места долазили звали су се Јован и Данул. У случају двојице женика није јасно да ли је уписан податак о њиховом личном имену. Табеларни прикази мушких личних имена не садрже наведена имена.

Арсенов, Бајин, Бакалов, Баћанов, Бирташ, Бугарин, Велисавлев, Весин, Влах, Врачарин, Годочев, Грк, Грујин, Дабић, Девин, Димитријев, Димитријевић, Ђула, Елисавкин, Ера, Ердељан, Желски, Живин, Живић, Журж, Иванешев, Иванишев, Иванов, Итебејац, Јанковић, Каначки, Канурић, Канурски, Клужан, Ковач, Ковић, Козловац, Коларов, Коларски, Кришан, Крстин, Крчаг, Лазарев, Лакичин, Лукин, Марин, Марић, Марчићев, Марцићев, Мачарић, Мијатов, Миљивојац, Милин, Милинов, Миљисавлев, Миљићев, Михаилов, Мишић, Николић, Новаков, Оберкнежев, Пајчин, Пандур, Петров, Петручев, Попов, Поповић, Прекалев, Радловачки, Радојчин, Радојшин, Рајков, Рајковић, Ранисавлев, Рацков, Рашков, Роман, Савин, Савић, Сачуга, Срданов, Стајић, Станисавлев, Станков, Станковић, Сувачар, Тодорчев, Тороканов, Ђурчија, Цар, Цвејин, Цвејић, Црвени, Чобанин, Шушар.

РЕФЕРЕНЦЕ

Необјављени извори

1. Историјски архив Зрењанин (ИАЗ)
2. Архив Војводине у Новом Саду (АВ)
3. Архив Српске академије наука и уметности у Сремским Карловцима, Митрополијско-патријаршијски архив (АСАНУК, МПА)

Објављени извори

1. С. Матић, *Катастиг пећки из 1660–1666*, Гласник Историјског друштва у Новом Саду IV (1931), 447–455.
2. Н. Милаш, *Православно црквено право*, Београд, 1926.
3. П. Момировић, *Стари српски записи и натписи из Војводине, I*, Нови Сад, 1993.
4. Ј. Радонић, М. Костић, *Српске привилегије од 1690. до 1792*, Београд, 1954.
5. Д. Руварац, *Опис Темишварске епархије 1727. године*, Сремски Карловци, 1923.

Литература

1. М. С. Андерсон, *Европа у осамнаестом веку*, Београд, 2003.
2. С. Гавриловић, *Миграције из Горње Крајине у Славонију и Срем од почетка XVIII века до средине XIX века*, Зборник о Србима у Хрватској 2 (1991), 7–68.
3. Исти, *Митровица, трговиште у Срему XVIII и XIX века (1716–1848)*, Београд, 1984.
4. Исти, *Прилог историји трговине и миграције Балкан – Подунавље XVIII и XIX столећа*, Београд, 1969.
5. М. Грбић, *Карловачко владичанство III*, Топуско, 1990.
6. В. С. Дабић, *Аустро–турски ратови*, Српска енциклопедија I, гл. ур. Ч. Попов, Д. Станић, Нови Сад–Београд, 2010.

7. Исти, *Морталитет и старосна структура српског становништва у Хабзбуршкој монархији у XVIII веку: пример православних парохија Вуковар, Итебеј и Дероње*, Српске студије 5 (2014), 13–33.
8. Исти, *Привилегије Срба у Хабзбуршкој монархији*, Енциклопедија српског народа, гл. и одг. ур. Р. Љушић, Београд, 2008, 892–893.
9. Исти, *The Habsburg – Ottoman War of 1716 – 1718 and Demographic Changes in War – Afflicted Territories, The Peace of Passarowitz, 1718*, ed. N. Samardžić, Purdue University Press, 2011, 191–208.
10. Ј. Ј. Ерлер, *Банат*, Панчево, 2003.
11. Ј. Илић, *Земунско становништво према попису из 1776. године*, Историјски часопис LVII (2008), 151–174.
12. Ј. Илић Мандић, *Насељавање Потиских и Поморишких граничара у Банат (1751– 1753)*, Зборник Матице српске за историју 89 (2014), 35–51.
13. Иста, *Последице рата и куге у Панчевачком дистрикту (1737–1739)*, Зборник Матице српске за историју 92 (2015), 9–18.
14. Gy. Káldy-Nagy, *A csanádi szandzsák 1567. és 1579. évi összeírása*, Szeged, 2000.
15. М. Краљ, *Демографија земунске православне парохије од 1783. до 1792. године*, Српске студије 6 (2015), 125–144.
16. Л. Мирковић, *Православна литургија или наука о богослужењу православне Христове цркве III*, Београд, 1967.
17. М. Митровић, *Етничка слика Баната крајем XVIII и почетком XIX века*, Истраживања 15 (2004), 125–134.
18. Исти, *Попис становништва коморског Баната из 1778. године*, Зборник Матице српске за историју 58 (1998), 125–132.
19. Д. Перић, *Црквено право*, Београд, 1997.
20. С. Пецињачки, *Граничарска насеља Баната (1773–1810)*, I–II, Нови Сад, 1982–1985.
21. Исти, *Покришко-поморишка и бачко-банатска насеља уочи велике сеобе Срба (1688/89)*, Историјски гласник 1–2 (1977), 141–155.
22. Исти, *Панчевачки дистрикт 1717–1773*, Нови Сад, 1985.
23. Д. Ј. Поповић, *Срби у Банату до краја осамнаестог века: Историја насеља и становништва*, Београд, 1955.
24. Ј. Радосављевић, *Демографске прилике у селу Ченеју од 1779. до 1800. године*, Српске студије 5 (2014), 35–53.
25. Д. Руварац, *Српска Митрополија карловачка око половине XVIII века*, Сремски Карловци, 1902.
26. В. Стајић, *Великокикиндски дистрикт 1776–1876*, Нови Сад, 1950.
27. И Точанац, *Београдска и Карловачка митрополија. Процес уједињења (1722–1731)*, Историјски часопис LV (2004), 210–217.

28. Иста, *Прописи митрополита Мојсија Петровића за свештенике и парохијане*, Историјски часопис XLVIII (2001), 147–164.
29. Иста, *Реформа Српске православне цркве у Хабзбуршкој монархији за време владавине Марије Терезије и Јосифа II (1740–1790)*, необјављена докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Београд, 2014.
30. P. Chanu, *Civilizacija klasične Evrope*, Beograd, 1977.

MATRIMONY OF THE NEUZINA ORTHODOX PARISH POPULATION FROM 1779 TO 1800

Summary:

According to data from the register of marriages of the Orthodox parish in Neuzina, a total of 279 marriages in the period from 1779 to 1800 were concluded. On average, there were 12.68 weddings per year. Most marriages took place in 1796, 1789 and 1790, and the least in 1788, 1795 and 1794. The year in which there were the fewest weddings - 1788 was a war year, and the minimum number of marriages in 1795 and 1794 was probably caused by the crisis of agricultural production. Most marriages were concluded in November, both according to the Julian and Gregorian calendars, and then in January and February - the periods of the year that precede the great church fasts - Christmas and Easter. During autumn and winter, the economic activity of the population also decreased. When it comes to the number of previous marriages, the complete records cover 81% of married couples. For them, it was established that there was a match regarding the previous marital status. About 12% of marriages were concluded between the domiciled population. Excluding the grooms who were residents of Neuzina, almost half of the grooms came from the following settlements: Itebej, Veliki Bečkerek / Bečkerek, Tomaševac, Modoš and Jarkovac. It is about neighboring or nearby places in Banat. One bride came from Veliki Bečkerek, for 16.49% of the women it was not possible to determine the place of residence, while the other brides were residents of the Neuzina parish. Both male and female personal names recorded in the marriage books were mostly from the Christian calendar. The most common female names were Marija, Marta, Ana, Jovanka, Teodora - when it comes to calendar names, and the most popular folk names were Živana, Stana and Milica. The most frequent male personal name was Jovan, followed by the names Pavle, Simeon, Vasilije, Jakov, Petar.